

УНИВЕРСИТЕТ ЗА НАЦИОНАЛНО И СВЕТОВНО СТОПАНСТВО

Бизнес барометър на УНСС 2024-2025: Оценки и очаквания на българския бизнес

(Финансиран от Фонд „Научни изследвания“ на УНСС)

Предистория, цели и методология на Бизнес барометъра (ББ)

- ▶ 1999 г. първата пилотна (пробна) вълна на ББ – финансиран от УНСС и в-к Пари;
- ▶ Досега – 12 вълни в рамките на 2000-2011;
- ▶ Възобновен 2023 г. в изследователската програма на Фонд „Научни изследвания“ на УНСС.
- ▶ Методология:
 - ▶ Изследвана съвкупност – ръководители на фирми;
 - ▶ Извадка – 800 фирми, непропорционално стратифицирана (по 200 фирми – микро, малки, средни и големи);
 - ▶ Фирмите в извадката имат сумарни приходи от около 18 млрд. лв. за 2024 г.;
 - ▶ Методи за събиране на данни – онлайн и офлайн допитване със структуриран въпросник от 34 въпроса, включващи 150 променливи.
 - ▶ Въпросник: константни въпроси във всяка вълна и злободневни теми съобразно дневния ред на обществото.
- ▶ Цели:
 - ▶ Оценка на текущото състояние на българските фирми и бизнес средата;
 - ▶ Оценка на изминалата година спрямо предходната – 2024-2023 г.
 - ▶ Оценка на очакванията за 2025 г.
 - ▶ Злободневни теми: еврото, войната, политическата нестабилност и пр.
- ▶ Изследователски колектив: проф. д.н. С. Желев, проф. д-р Т. Калоянов, проф. д-р Г. Младенова, проф. д-р В. Йоцов, д-р М. Маринов, д-р Кр. Вълчева, д-р Н. Дончев, д-р Р. Желева, Д. Пушкарров

Съдържание

1. Оценка на текущото състояние на българските фирми и бизнес средата
2. Сравнителна оценка на изминалата година спрямо предходната – 2024-2023 г.
3. Очакванията за 2025 г.
4. Основни проблеми пред фирмите
5. Злободневни теми: еврото, политическата нестабилност, ПВУ и пр.

1. Оценка на текущото състояние на българските фирми и бизнес средата

Оценка на текущото състояние на фирмите

Характеристики	Много добро	Добро	Задоволително	Индексирана средна
Контрола и отчетността	43,7	42,3	14	65 +
Конкурентоспособността на продуктите	38,4	45,8	15,8	61 +
Производственото и технологично оборудване	33,5	46	20,5	57 +
Качеството на работната сила	32,4	43,3	24,3	54 -/+
Планирането на дейностите	29,6	49	21,4	54 -/+
Организационната структура	27,3	50,6	22,1	53 -/+
Финансовото състояние	25,6	49,5	24,9	50 -/+
Равнището на производствените разходи	15,9	57,7	26,4	45 -/+
Равнището на работната заплата	17,1	47,4	35,5	41 -

Оценка на състоянието на производственото и технологично оборудване

Големина на фирмите	Много добро	Добро	Задоволително
Микро (до 9 души)	15,5	50,5	34,0
Малки (10 – 49)	35,0	53,0	12,0
Средни (50 – 249)	36,0	45,0	19,0
Големи (250 +)	47,5	35,5	17,0
Общо	33,5	46,0	20,5

Оценка на конкурентоспособността на продуктите

Големина на фирмите	Много добро	Добро	Задоволително
Микро (до 9 души)	29,5	49,0	21,5
Малки (10 – 49)	41,0	47,0	12,0
Средни (50 – 249)	37,5	49,5	13,0
Големи (250 +)	45,5	38,0	16,5
Общо	38,4	45,9	15,8

Оценка на равнището на производствените разходи

Големина на фирмите	Много добро	Добро	Задоволително
Микро (до 9 души)	12,5	52,0	35,5
Малки (10 – 49)	13,5	62,5	24,0
Средни (50 – 249)	18,0	58,5	23,5
Големи (250 +)	19,5	58,0	22,5
Общо	15,9	57,8	26,4

Оценка на финансовото състояние

Големина на фирмите	Много добро	Добро	Задоволително
Микро (до 9 души)	12,0	47,5	40,5
Малки (10 – 49)	18,0	56,5	25,5
Средни (50 – 249)	34,0	47,5	18,5
Големи (250 +)	38,5	46,5	15,0
Общо	25,6	49,5	24,9

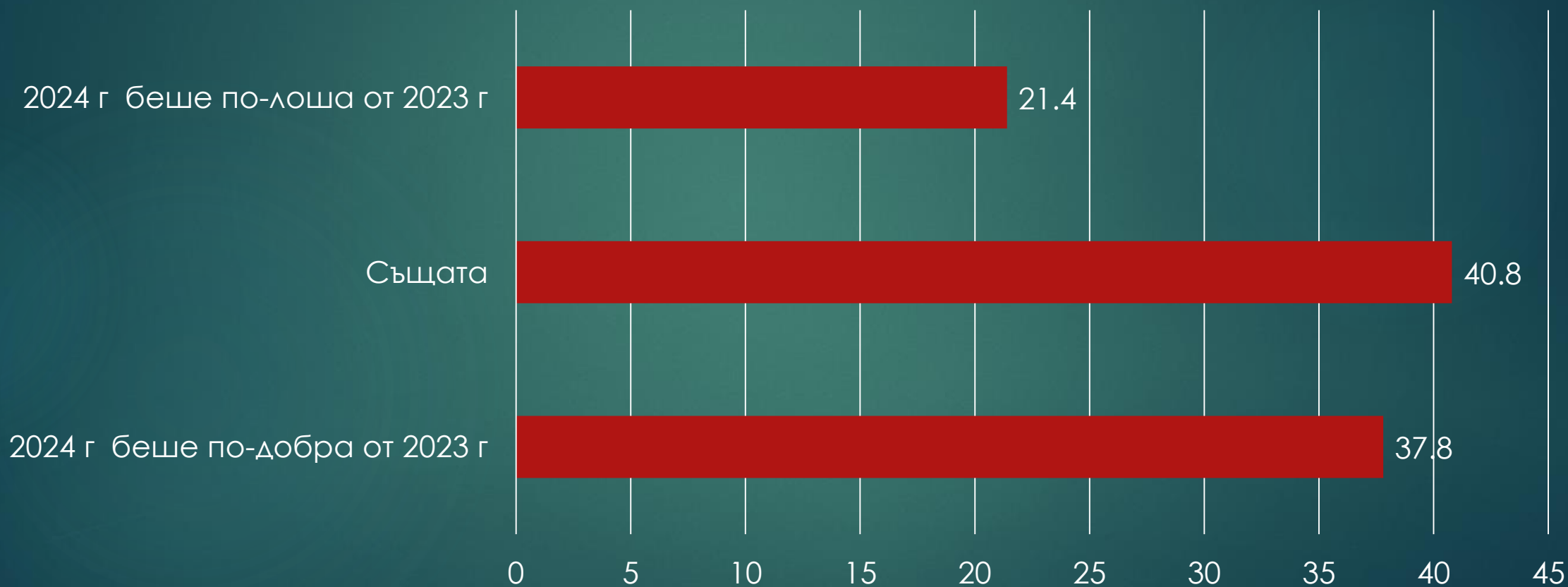
Изводи за състоянието на фирмите

- ▶ По 3 от оценяваните 9 характеристики на фирмите имаме слабо положителни оценки: производственото и технологично оборудване, контрола и отчетността и конкурентоспособността на продуктите.
- ▶ По 5 от 9-те характеристики оценките са неутрални.
- ▶ По 1 от 9-те характеристики оценката е слабо отрицателна – равнището на работната заплата.
- ▶ По 4 от характеристиките е открита статистически значима разлика в оценките на фирмите (тест на Ман-Уитни) според тяхната големина, измерена като брой заети:
 - ▶ Състоянието на производственото и технологично оборудване;
 - ▶ Конкурентоспособността на продуктите;
 - ▶ Производствените разходи.
 - ▶ Финансовото състояние.
- ▶ Като правило микро фирмите значително се различават от малките, средните и големите по всичките тези 4 характеристики. По някои от тях малките се различават значимо от средните и големите (рангова корелация по Спирман), което говори за това, че с увеличаване размерността на фирмите се наблюдава известна склонност за по-добри оценки по 4-те характеристики.

2. Сравнителна оценка на състоянието
на бизнес средата през 2024 г. спрямо
2023 г.

Оценка на 2024 г. спрямо 2023 г.

Индексирана средна по елементи на средата: 2024 г. спрямо 2023 г.

Осигурителна тежест 2024 г. спрямо 2023 г.

Сектор	Осигурителната тежест: 2024 г. спрямо 2023 г.			Общо в %
	2024 г. беше по-добра от 2023 г.	Същата	2024 г. беше по-лоша от 2023 г.	
Първичен	15,4	69,2	15,4	100,0
Вторичен	30,3	48,4	21,3	100,0
Третичен	11,4	58,4	30,2	100,0
Четвъртичен	19,9	56,5	23,7	100,0
Петичен	13,9	63,0	23,1	100,0
ОБЩО	17,6	57,2	25,2	100,0

Изводи за състоянието на бизнес средата през 2024 г. спрямо 2023 г.

- ▶ Преобладаващата част от фирмите (40,8%) считат, че 2024 г. е била същата като 2023 г., 37,8% я оценяват като по-добра от предходната 2023 г., а за 21,4% тя е била по-лоша.
- ▶ По отношение на преценката по отделни елементи на бизнес средата през 2024 г.:
 - ▶ За 6 от 7-те изследвани характеристики преценката е неутрална, т. е. те са останали на равнището на 2023 г.
 - ▶ Единственият параметър, по който преценката е слабо положителна, е търсенето на стоки/услуги, които се произвеждат от фирмите
- ▶ Между фирмите, категоризирани по големина (брой заети), няма значима разлика при оценката на бизнес средата 2024 – 2023 г., т. е. при всички видове фирми (микро, малки, средни и големи) оценките са сходни.
- ▶ Между фирмите, категоризирани по секторна принадлежност, няма значима разлика при преценката на бизнес средата 2024 – 2023 г., т. е. при фирмите от петте икономически сектора оценките са сходни.
- ▶ Що се отнася до елементите на бизнес средата, само по един от тях, осигурителна тежест, тестът на Кръскал-Уолис (Kruskal-Wallis H test) показва статистически значима разлика.
- ▶ Чрез тест на Ман-Уитни се установява такава между вторичен и третичен; между вторичен и петичен и между третичен и петичен сектор.

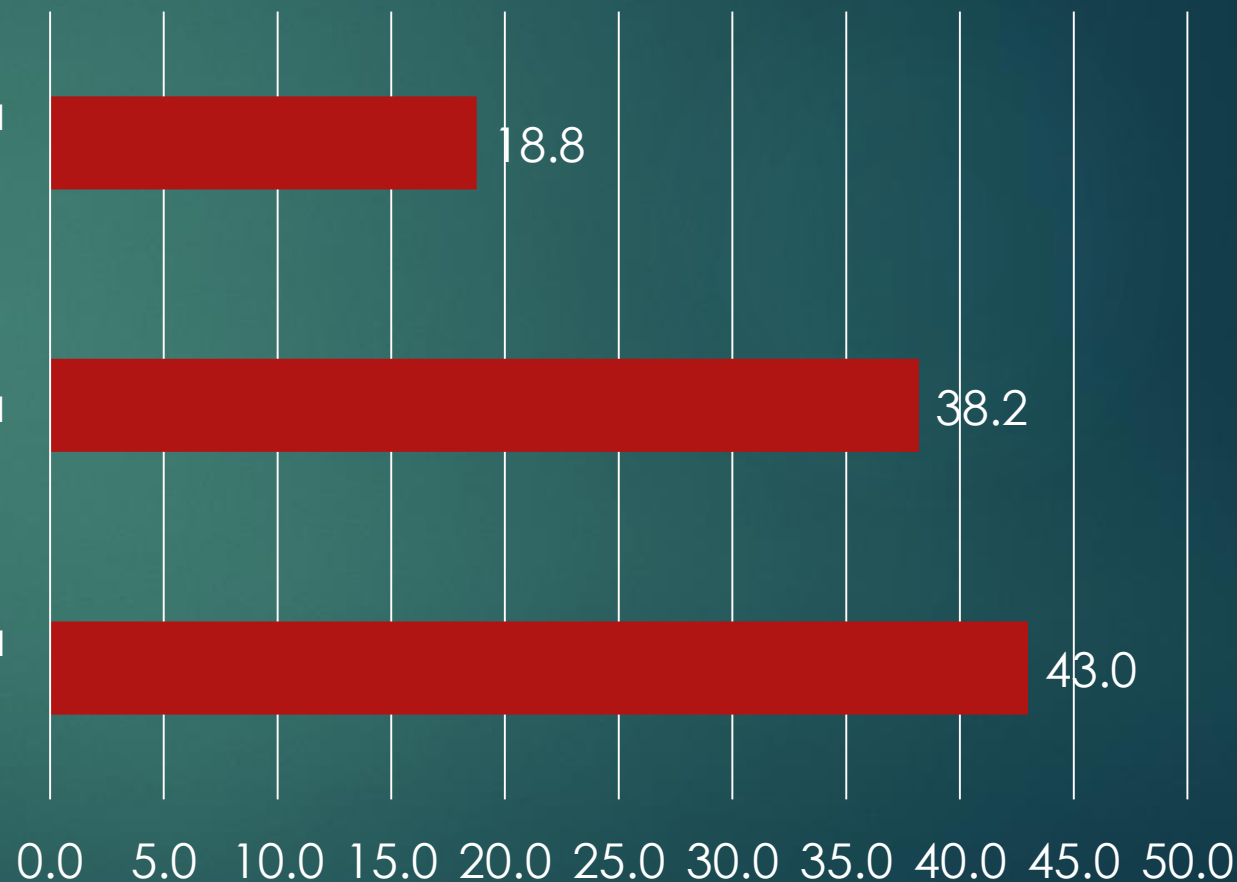
3. Очакванията на бизнеса за 2025 г.

Общи очаквания за 2025 г. спрямо 2024 г.

2025 г. очакваме да бъде по-лоша за нашата фирма

Същата

2025 г. очакваме да бъде по-добра за нашата фирма

Очаквания за 2025 г. според големината на фирмите

Големина на фирмите	2025 г очакваме да бъде по-добра за нашата фирма	Същата	2025 г очакваме да бъде по-лоша за нашата фирма
Микро (до 9 души)	37,5	38,5	24
Малки (10 – 49)	44,5	36,5	19
Средни (50 – 249)	44	41,5	14,5
Големи (250 +)	46	36,5	17,5
Общо в %	43	38,2	18,8

Очаквания за 2025 г. по отделни характеристики на бизнес средата

Характеристики	През 2025 г. ще се подобрят	Няма да има изменение	През 2025 г. ще се влошат	Индексирана средна
Търсенето на стоките/услугите, които произвеждате	38,6	43,6	17,8	60,4 +
Възможностите за наемане на качествена работна сила	18,1	48,8	33,1	60,4 +
Цените на пазарите, за които работите	32	40,9	27,1	52,4 -/+
Конкуренцията на пазарите, за които работите	21,5	59,4	19,1	51,2 -/+
Достъпът до кредити и други финансови източници	13,6	71,3	15,1	49,3 -/+
Данъчната тежест	13,3	54,8	32	40,6 -
Осигурителната тежест	15	47,3	57,8	38,6 -

Изводи за очакванията на фирмите за 2025 г.

- ▶ Преобладаващата част от фирмите (43%) очакват 2025 г. да бъде по добра за тях. 38% очакват 2025 г. да бъде същата като изтеклата 2024 г., а около 19% - по-лоша.
- ▶ Размерността на фирмите, измерена по брой заети, не оказва влияние върху очакванията на фирмите. Общата картина за предимно оптимистични очаквания, следвани от неутрални и песимистични очаквания се наблюдава при всички видове фирми – микро, малки, средни и големи.
- ▶ По отношение очакванията по отделни елементи на бизнес средата картината е **противоречива**:
 - ▶ За два елемента очакванията са оптимистични макар и слабо оптимистични (търсенето на стоките/услугите, които произвеждат и възможностите за наемане на качествена работна сила);
 - ▶ За два са песимистични, макар и слабо песимистични (данъчната и осигурителната тежест);
 - ▶ За останалите три са неутрални (цените на пазарите, за които работят, конкуренцията на пазарите, за които работят, достъпът до кредити и други финансови източници).
- ▶ Възможни обяснения на това **противоречие** са:
 - ▶ Контекстът на общия въпрос включва не само елементите на бизнес средата, но изобщо на социалната, политическа, геополитическа и пр. среда.
 - ▶ Ефектът на „пожелателното мислене“ (предвижданията да бъдат замествани с желанията);
 - ▶ Свърхувереността – „може и средата да е лоша, но моята фирма ще се справи, защото сме по-добри от другите“;
 - ▶ Когнитивен дисонанс - нуждата да се запази вяра в успеха, за да се оправдаят решенията, които вече са предприети.

4. Основни проблеми пред фирмите

ОСНОВНИ ПРОБЛЕМИ, КОИТО ВЪЗПРЕПЯТСТВАТ БИЗНЕСА

Основни проблеми, които възпрепятстват бизнеса (според размера на фирмите)

Проблем	Микро	Малки	Средни	Големи	Общо в %
Корупцията	21,5	17,0	19,5	17,5	18,9
Административните и бюрократични бариери	38,5	47,0	35,0	35,5	39,0
Нелоялната конкуренция	42,5	40,5	28,0	13,5	31,1
Неблагоприятната макросреда	15,5	24,0	28,0	21,0	22,1
Трудният достъп до кредити и други финансови източници	7,5	9,0	5,0	5,0	6,6
Данъчната тежест	31,0	23,5	18,5	17,5	22,6
Осигурителната тежест	36,5	23,0	16,5	17,0	23,3
Законовите несъвършенства	21,0	30,0	24,5	21,5	24,3
Трудното намиране на качествена работна сила	31,0	44,0	58,5	61,0	48,6
Нагласените обществени поръчки	11,5	12,5	12,0	11,0	11,8
Конкуренцията на чуждестранни производители	13,5	15,0	11,0	21,5	15,3
Нарастващата сила на търговските вериги	17,5	13,5	11,5	10,0	13,1
Повишените цени на енергоносителите	27,5	21,5	26,5	34,0	27,4

Изводи за проблемите, които в най-голяма степен възпрепятстват бизнеса

- ▶ **Водещият проблем**, посочен от почти половината от всички фирми (48,6%), е трудното намиране на качествена работна сила. След него по важност се нареждат административните и бюрократични бариери (39%) и нелоялната конкуренция (31%).
- ▶ С относително **най-ниска значимост** са: достъп до кредити (6,6%); нагласени обществени поръчки (11,8%) и нарастваща сила на търговските вериги (13,1%).
- ▶ Посочените проблеми се наблюдават при **всички видове фирми** (микро, малки, средни и големи), но тяхната сериозност варира в зависимост от размера на фирмите:
 - ▶ Основни проблеми при големите фирми: трудно намиране на качествена работна сила; повишени цени на енергоносителите; конкуренция на чуждестранни производители.
 - ▶ Основни проблеми при средните фирми: трудно намиране на качествена работна сила; неблагоприятна макросреда.
 - ▶ Основни проблеми при малките фирми: административни и бюрократични бариери; нелоялна конкуренция; законови несъвършенства; нагласени обществени поръчки; труден достъп до кредити.
 - ▶ Основни проблеми при микрофирмите: нелоялна конкуренция; осигурителна тежест; данъчна тежест; корупция; нарастваща сила на търговските вериги; труден достъп до кредити и други финансови източници.

5. Злободневни теми: еврото и политическата нестабилност

Отражение на въвеждането на евро върху фирмата

Как ще се отрази на вашата фирма, ако еврото замести лева у нас? (Отговорите „не мога да преценя“ са изключени)

Големина на фирмите	Изцяло положително	Като цяло положително	Никак няма да се отрази	Като цяло отрицателно	Изцяло отрицателно	Индекс
Микро (до 9 души)	8,8	15,8	26,9	28,7	19,9	41 -
Малки (10 – 49)	11,3	15,5	36,3	25,6	11,3	47 -/+
Средни (50 – 249)	12,7	21,2	35,8	18,8	11,5	51 -/+
Големи (250 +)	14,3	24,2	31,1	18,0	12,4	52 -/+
Общо в %	11,7	19,1	32,5	22,9	13,8	48 -/+

Отражение на невъзможността да се състави трайно правителство през последните години

Изводи за отражението на еврото и невъзможността да се създаде трайно правителство

- ▶ Мненията сред бизнес средите за отражението на въвеждането на еврото са **разделени**, като преобладаващото мнение е, че няма да се отрази на бизнеса им (27%).
- ▶ **Съществен е делът** на фирмите, в които няма оформено мнение за въздействието на въвеждането на еврото (17%): или този въпрос не ги вълнува, или ги вълнува, но нямат отговор.
- ▶ **Размерността на фирмите**, измерена по брой заети, оказва влияние върху очакванията на фирмите за отражението на въвеждането на еврото.
- ▶ У тестът на Ман-Уитни установи, че **микро фирмите се различават значимо** от малките, средните и големите, като при тях са по-изразени оценките за отрицателно въздействие.
- ▶ Малките, средните и големите фирми **не се различават значимо** помежду си по преценката на въздействието на въвеждането на еврото.
- ▶ **Половината** от представителите на бизнеса преценяват невъзможността за съставяне на трайно правителство през последните години като отрицателно обстоятелство.
- ▶ **Не бе установена** статистически значима разлика в преценката на това обстоятелство по размерност на фирмите.

УНИВЕРСИТЕТ ЗА НАЦИОНАЛНО И СВЕТОВНО СТОПАНСТВО

Благодарим за вниманието!